

*Н.М. Внукова, П.В. Проноза, Я.Г. Кисельова,
Харківський національний економічний університет*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКУ ЗА КРИТЕРІЯМИ ГРУПИ “ЕГМОНТ”

В умовах глобальних перетворень сучасної світової економіки особливого значення набуває розвиток систем захисту національних фінансових ринків, зокрема банківського. Поширення процесу глобалізації впливає на збільшення негативних явищ, серед яких є і проблема відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом.

З'ясування європейських принципів боротьби з відмиванням грошей дозволить побудувати ефективну національну програму протидії відмиванню та фінансуванню тероризму.

Поглиблення інтеграційних процесів сприяє широкому впровадженню в практику фінансових установ, зокрема банків, програм протидії легалізації доходів та передбачає поглиблення пошуку наукових підходів до оцінки рівня розвитку системи фінансового моніторингу, спрямованого на адаптацію міжнародного досвіду в Україні.

Група “Егмонт”, яка створена в 1995 р., об'єднує підрозділи фінансових розвідок більше 100 країн світу і забезпечує практичний обмін інформацією про фінансові операції, які можуть бути пов'язані з відмиванням “брудних” грошей. У червні 2004 р. на її пленарному засіданні було прийнято рішення про вступ до цієї організації Державного комітету фінансового моніторингу України.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи фінансового моніторингу в банку відповідно до критеріїв групи “Егмонт”.

Для досягнення мети були виявлені можливі шляхи впровадження в Україні критеріїв сумнівних операцій за матеріалами цієї групи. Проведено аналіз ст. 11, 12 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” (далі – Закон), виконано їх порівняння, надано практичні рекомендації щодо удосконалення системи фінансового моніторингу в банку.

Аналіз положень Закону потребує уточнення визначення термінів: фінансові активи, учасники фінансової операції, вигодоодержувач, ділові стосунки, істотна участь, клієнт, зобов'язання суб'єктів державного фінансового моніторингу, тобто проведення ідентифікації осіб, виявлення і реєстрація фінансових послуг, які підпадають під фінансовий моніторинг, збереження документів з ідентифікації осіб. Це сприятиме більш точному контролю в системі фінансового моніторингу банку за встановленими критеріями.

Основними завданнями групи “Егмонт” є сприяння розвитку співробітництва між підрозділами фінансової розвідки через інформаційний

обмін, який необхідно стандартизувати відповідно до широкого переліку критеріїв.

На прикладі одного з банків Харкова за 22 операціями, які визначені в системі первинного фінансового моніторингу, на основі використання думі-змінних за 8 класами операцій групи “Егмонт” було оцінено відповідність їх міжнародним вимогам: операції за готівку; операції з юридичними особами; операції в іноземній валюті; перекази в офшорні зони за переліком Кабінету Міністрів України; операції з грошовими коштами, цінними паперами, якщо хоча б одна із сторін має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місце знаходження в країні, яка не бере участь у міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму; операції з цінними паперами; операції з банківськими рахунками; операції з нерухомим майном.

Встановлено, що за класом Д1 з 22 операцій за дев'ятьма – це є операції за готівку, за п'ятьма – ні, а за іншими не можна надати однозначної відповіді. Отже, необхідно звернути на них особливу увагу і більш ретельно визначити процедуру фінансового моніторингу.

В цілому тільки за першими трьома класами відзначається наявність чіткого розмежування операцій банку відповідно до встановленого поділу. Інші ознаки класифікації притаманні всім операціям, що підкреслює їх не зовсім однозначну критеріальну базу та необхідність розробки комплексних ситуаційних типологій з легалізації злочинних коштів в Україні на прикладі створених Держфінмоніторингом у 2004-2005 рр. для різних суб'єктів господарювання. Тепер бажано їх розробити спеціально для банків.

З цією метою за 69 критеріями групи “Егмонт” було встановлено п'ять відповідних пріоритетних видів операцій – з грошовими коштами у готівковій формі, зокрема в іноземній валюті, операцій з грошовими коштами та цінними паперами, якщо хоча б одна із сторін має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місце знаходження в країні, яка не бере участь у міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, операцій з банківськими рахунками та майном.

Встановлено, що найбільшу увагу в банках приділяють операціям з рахунками, певною мірою також враховують критерії групи “Егмонт” в операціях з готівкою та обміні іноземних валют. Однак майже відсутній механізм дієвого контролю за діяльністю клієнтів, які мають відповідну реєстрацію, місце проживання чи місце знаходження в країні, яка не бере участь у міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Це досить складно, але повинно стати надзвичайно важливим в умовах глобалізації.

Продовження досліджень сприятиме більш швидкому та якісному проведенню фінансового моніторингу в банку з найменшими затратами часу.

Внукова, Н.М. Удосконалення системи фінансового моніторингу в банку за критеріями групи “егмонт” [Текст] / Н.М. Внукова, П.В. Проноза, Я.Г. Кисельова // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2008. – С. 20-22.